

Александр

МОЯ
ДОПЕЧЕНКА

В. СОСЮРА. МОЯ ДОНЕЧЧИНА

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

МОЯ
ДОНЕЧЧИНА

Поезії

ДОНЕЦЬК «ДОНБАС» 1978

У2
С66

Сосюра В. М.

С66 Моя Донеччина: Поезії/
Володимир Сосюра; Упор.:
Г. Ф. Кривда. — Донецьк:
Донбас, 1978.— 95 с.

До збірки видатного
українського
радянського поета ввійшли
знаменита поема «Червона зима»
і кращі вірші,
присвячені В. І. Леніну
та рідній Донеччині.

С $\frac{70402-032}{M213(04)-78}$ —85-78

Упорядник *Г. Ф. Кривда*

© Видавництво «Донбас», 1978

О, НЕ ДАРЕМНО!..

О, не даремно, ні,
в степах гули гармати,
і ллялась наша кров,
і падали брати...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей
дукатики й хрести!..

По бруку чіткий крок...
де авто в перебої,
веселі ватажки вітають юнаків...
Неначе дивний сон
в півтемному забої,
що бачив я колись під кайла
спів дзвінкий...

Рядами струнко йдуть баби, жінки,
дівчата,
і дітвора біжить з захопленням
в очах...

І скигнуть, скигнуть ніч,
промерзла й кострубата,
розіпнена давно
на сонячних мечах...

ЧЕРВОНА ЗИМА

1

Лисиче над Дінцем...

де висне дим заводу,
музика у садку та потяг

в сім годин...

Вас не забудь мені,

як рідну Третю Роту...

Про вас мої пісні

під сивий біг хвилин...

На щєбінь часто ми

до Сущенка ходили,
за це платили нам щоденно

четвертак.

Та по ночах дівчат

в половниках любили...

О свіжий дух степів,

о поцілунків смак!..

Де шахти на горі щодня малюють

зорі,

під зойки димарів так просто

ми жили,

училися писать, звичайно,

на заборі...

7

та били лисичан, щоб до дівчат
не йшли.

Ну як мені забуть далеку Білу Гору
і теплий блиск очей (там трави
в тумані...),
що зрадили мене... де в ніч ясну,
прозору
носився з вітром я скажено на коні?..

І все мені дзюрчать швидкі холодні
хвили,
і все мені завод невпинно цокотить,
і вороток скрипить про дні минулі
милі,
коли повстали ми
і йшли Петлюру бить...

Лисиче над Дінцем... де висне дим
заводу,
музика у садку та потяг
в сім годин...

Вас не забуть мені,
як рідну Третю Роту...
Про вас мої пісні під сивий біг
хвилини.

Зима. На фронт, на фронт!..

А на пероні люди...

Біля вагонів ми співаєм «Чумака»...

І радість лоскотно бентежить наші

груди...

Шикують злидні нас, юнак до юнака.

Багнетів гострий блиск...

шапки кругом лахматі...

Коло дзвінка сестра

сумуючи стоїть...

А мати не прийшла

на бій випроводжати,—

і серце іноді невільно защемить...

Стою, неначе в сні. Чекають нас

вагони...

І ворог шле з гармат

нам з-за Дінця привіт...

Але не боїмось ми банд

злотопогонних —

уже немало їх пустили ми під лід...

Зима. На фронт, на фронт!..

А на пероні люди...

Біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
І радість лоскотно бентежить
наші груди...
Шикують злидні нас, юнак до юнака.

3

Колеса тупо б'ють...
по рейках перебої...
Вже міст через Дінець
давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни
юних днів...

Рубіжне... знову в путь...
Володине... Кабанне...
нарешті Сватове, і крикнув потяг:
«Стій!»
Сходили на базар, помилися у бані,—
я вірші став писать під вечір
золотий...

Писав чомусь про смерть,
неначе знав, що ніччю
раптовий стрілів блиск
вогку пониже тьму...

Й ми знов підем на бій за владу
робітничу...
О, не забудь мені Червону ту зиму!

4

Вкраїну з краю в край проходили
з боями...
Червоно танув сніг
в пожежах барикад...
І громом молодим котилося над нами,
лунало на ланах:
«Вперед за владу Рад!»

І де ми не пройшли,
нас радо зустрічали,
і навіть вітер нам доріг не замітав.
Дівчата нам стрічки
червоні пришивали,
і хлопці радо йшли озброєні до лав.

5

І знов Донеччина...
і вітер верби хилить...
Й не віриться, що знов побачу
я село,

давно покинуте, таке до болю миле...
Але багато з нас додому
не прийшло...

І м'яко сніг рипить...
іду тривожним кроком...
Така знайома путь
з дитинства ще мені...
Тут рвали восени ми
глід червоноокий,
тут рвав я квіти чар
кохання восени...

Вже станція... завод...
і рейки заблищали
під безліччю огнів...
Ось робітничий клуб...
І в небо простяглись
і небо запутляли
незчислені ряди високодимних труб...

Скінчилась вистава...
з воріт виходять люди...
О, скільки, скільки тут
знайомих милих лиць!
Чого ж тепер мені так тоскно
й давить груди,

чого ж холодний сум
ці хвили принесли?..

О, де ти, брате мій?..
Прийди хоч на хвилину...
Ти ж так мене чекав, а я й не знав,
що ти
мене давно зміняв на темну
домовину,
зміняв мене давно
на схилені хрести...

Ти ж так мене чекав...
казав, що «з фронту скоро
Володька галіфе для мене привезе...»
Тепер не підем ми з тобою
в Білу Гору,
тепер уже тобі не треба галіфе...

7

Колеса тупо б'ють...
по рейках перебої...
Вже міст через Дінець
давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів.

туди, де криці дзвін
напружено гуде...
І маком прапори колони
рясно вкрили —
і квітне маком бій,
гарячий бій сердець...

9

Все вище шлях важкий...
внизу гудуть бетони...
золотобарвним сном душа
палахкотить...
Під срібний дзвін криниць,
холодних і бездонних,
кидає ранок зір на небосхил гнідий.

Згорнула вже давно холодні сиві
рядна
тільки для нас зима...
навколо все в цвіту...
Із зір сяйливих міст
в Майбутність неоглядну
години перемог тільки для нас
прядуть.

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загони...

А сосни шумлять...
То не серце у тривозі
б'ється дзигною на палі,—
червоніє і несеться над безоднями
Земля...

Ми замкнули грозу в телефоні,
блискавиці несем по світах.
Крик у ночі:
«На коні! На коні! На коні!..»
І зоріє над шахтами стяг.
Зашуміли вже крила червоні,
і невидний кричить паротяг...
Простяглися дроти на всі гони.
Гей, за обрієм радіодні...
Ми замкнем, як грозу в телефони,
у райони стихію стихій.
Сняться мені ешелони і далі,
грізні загони...

А сосни шумлять...

То не серце у тривозі
б'ється дзигною на палі,—
червоніє і несеться над безоднями
Земля...

1922

* * *

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

В'яне серце моє од щасливих очей,
що горять в тумані наді мною...
Розливається кров і по жилах тече
ароматом весни молодії...

Гей ви, зорі ясні...

тихий місяцю мій...

де ви бачили більше кохання?
Я для неї зірву Оріон золотий,
я — поет робітничої рані.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі
і земля убирається рання.

Дише тихо і легко в синяву вона,
протягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

1922

ТРАУРНИЙ МАРШ

Сьогодні не з нами наш Вождь,
наш Ілліч,
і йдем ми самі по дорозі.
Але, як і завжди, лунає наш клич,
і ворог, як завжди, в тривозі.

Далека нам путь, але ми не одні:
нам світять його заповіти
на полі, в заводі, у шахті на дні...
Комуни ми зоряні діти!

На жовтому Сході народи встають,
скидають ярмо капіталу;
на чорному Півдні гарматами б'ють,
на чорному Півдні повстали...

Хвилюйся, робочих голів океан,
ми Леніна пам'ять лелієм.
Лунайте ж, оркестри, грими, барабан,
бо крок наш і дух наш міцніє!

Ми дня не забудем
(нежданий такий...),

Так будьмо ж єдині!

Ми — квіти життя.

Ми всі од станка і од плуга.

Сьогодні шануєм ми пам'ять Вождя,

Вождя, і товариша, й друга.

1924

Падають сніжинки лагідно і млисто
на моє обличчя, на сліди мої.
І уже здається, ніби я не в місті,
а навколо мене все гаї, гаї.

Що це? Може, сниться?

Десь дзвенять трамваї...

Що це? Може, сниться?

Десь авто загув...

Ні, це тільки вітер дерева хитає,
та сліди глибокі ззаду на снігу.

Де ж мій сон, де дійсність?

В чоло чорні віти,
поміж ними сонця на стволах

печатать...

...Шум юрби навколо, наче в лісі

вітер,

на панелі кроки радісно звучать.

Я іду до клубу. Над столом червоним
«Що зробив?» — спитають очі Ілліча.
І скажу йому я, що ходжу

в райшколу,

що до нього тільки мої думи мчать.

Усміхнуться очі. Й слухати я стану,
що до нас говорить у листі ЦК.
І здається, чоло... моє чоло гладить
ніжна і прозора Леніна рука.

1927

КОМСОМОЛЕЦЬ

Балада

...Бій одлунав... Жовто-сині знамена
затріпотіли на станції знов...

І до юрби полонених
сам курінний підійшов...

Аж до кісток пропікає очима...
Хлопці стоять перед ним, як мерці...
П'яно хитається смерть перед ними,
холодно блима наган у руці...

— Є комсомольці між вами!..

Я знаю!..

Кожного кулі чекає печать!..—

...Стиснуто губи в останнім одчаї,
всі полонені мовчать...

— Всі ж ви такі, як і я, чорнобриві!..

Жалко розстрілювать всіх!

Гляньте навколо... і сонце, і ниви...—

Відповідь — сміх...

— Ну, так пощади не буде нікому!..
Вас не згадає замучений край!..—
Вийшов один... і сказав курінному:
— Я — комсомолец!.. Стріляй!..

1927

МАТИ

Вже засохла ворожа кров,
там, де вітер над рейками віє,
відкіля я до міста прийшов
оспівати Комуни індустрію.

Де вагонів багряна змія,
край села, із низенької хати
вийде мати смуглява моя,
буде сина свого виглядати...

Буде ждять, вся покора й печаль...
Над чавункою хмарами — зграї...
Пролітають вагони у даль,
та мене в тих вагонах немає.

Наплива на зіниці туман...
Мамо, мамо!.. Не плач, не треба!..
Твій Володька, Комуни боян,
не забув Донеччини неба.

Зацвітуть Україна і Русь
після днів світової побіди,
і тоді я додому вернусь
у крейдянім кар'єрі робити.

Буде так, як хотіла ти.
Тільки зараз не клич... не можу...
Кида час червоні цвіти
в мою душу, на промінь похожу...

Як далеко до яблунь, озер...
До дівчат, що вміють любити!
Друга мати в мене тепер —
революція... всього... світу!

1928

МАРІЯ

Зеленіють жита, і любов одцвіта,
і волошки у полі синіють.
Од дихання мого тихий мак обліта,
ніби ім'я печальне — Марія...

Ми з тобою одні. Ми у полі одні.
Ти стоїш перед мене, як вечір.
Я дивлюсь на заплакані очі твої,
на покірно нахилені плечі...

В небі хмари біжать...
може, буде гроза?!
Зацвіли блискавиці над гаєм...
Я не можу сказати,
я боюсь розказати,
що тебе я уже покидаю...

Що я можу?.. скажи... Мої дні,
мов хрести,
я не мав і нічого не маю.
Ти стоїш і мовчиш...
тільки вітер тремтить,
на плечі твоїм шаль підіймає...

Зеленіють жита, і любов одцвіта,
і волошки у полі синіють.
Од дихання мого тихий мак обліта,
ніби ім'я печальне — Марія.

1928

ЗНОВ СЕЛО...

Знов село. По блакитному трапу
сходить сонце над маревом нив.
Я в пальті і у фетровій шляпі,
де колись у свитині ходив.

Де колись неповторного літа
одягнув я, смуглявий юнак,
коли став на заводі робити,
не свитину, а теплий піджак.

Роки йшли силуетами станцій,
що минали на фоні заграв,
коли я гострооким повстанцем
на шинель піджака проміняв.

А коли одлунало й багнети
ми змінили на пера, тоді
я купив собі модні штиблети,
став ходити у шляпі й пальті.

Я життя вже заповнив анкету,
приза першого взяв у бою.
І смуглявим і ніжним поетом
перед огнищем рідним стою.

Як колись, в цей провулок, садами,
я повз верби пройшов через гать...
Та не вийдуть мене біля брами
ні сестра, ні Сірко наш стрічать.

Вмер мій батько. І брата не стало.
Сплять вони під хрестом край села...
Нашу хату давно поламали,
ту, що нашою і не була.

Щоки чують, як котяться перла,
тихі й теплі... Вертатись пора.
Санітаркою юною вмерла
од плямистого тифу сестра.

Друга вмерла недавно від раку.
Скільки сліз я за нею пролив!..
А старого й глухого собаку
від жалю я з нагана забив.

Ось і школи знайомої мури,
і до мене біжать школярі...

— Це — поет наш,

Володька Сосюра! —

їх усмішки — мов квіти зорі...

— Чом це ти одягнувся буржуєм?
Одяг цей не приносить добра...—

Мені «Зиму червону» цитує,
критикує мене дівтора.

Вийшов вчитель...

Згадки — як намети...

Ми говорим про те і про те...

— Я не знав, що мій учень поетом,
українським поетом зросте...—

каже він. Запалив я цигарку,
вчитель — теж. Скільки споминів,
слів!..

Як колись я від нього потайки
цигарки в час перерви курих...

Марив будь я тоді інженером,
вийти з бруду на сонячний шлях...
Бив з рогатки собак і за пера
біля школи ходив на руках...

Попрощалися. Дощ уже крапа...
Марив я... Як давно це було...
Що вернусь я в пальті і у шляпі
з гомінливого міста в село...

Ах ви, мрії, ви милі, дитячі,
як обличчя за дальнім вікном...

Над селом небо осені плаче,
дим заводу пливе над селом...

Працювать, працювать, безумовно!
Кожній хвилі нема ж вороття!
Ні! Я зовсім іще не заповнив
золотої анкети життя.

Літо, 1932 р.

Вже димаріє дальня даль,
і небо домнами палає.
В борні за щастя небокраї
ми одягли мету в метал.

Дзвінкий у небі з криці птах
ярким крилом цвіте на сонці.
Ми, юні волі оборонці,
ступили на громовий шлях.

Туди, де даль ясна така
й нема ні злиднів, ні тривоги,
бійцям показує дорогу
над світом Леніна рука.

Ми стали, стали, як один,
у нерозривне праці коло,
шлемо на штурм, у хмуре поле,
покірні армії машин.

В потоці сонячному літ
ми перебором дикі нетрі,
щоб у вогнях, у сні електри
прийшов комуністичний світ.

1933

Тихо. В повітрі ні руху.
Слів де для пісні знайду!
Падають тепло і глухо
яблука в нашім саду.

В небі печаль журавлина,
в'януть і никнуть цвіти.
Вийду: а обрій шипшинний,
гляну: а небо — як ти.

Хмарка пливе кучерява,
тихо, як сон, розтає.
Сині під місяцем трави,
вітер — зітхання твоє.

Вдаль простягаю я руки,
слухаю, кличу і жду...
Падають тепло і глухо
яблука в нашім саду.

1938

УКРАЇНА

Дзвін шабель, пісні, походи,
воля соколина,
тихі зорі, ясні води —
моя Україна.

Синь гаїв, поля, світання,
пісня солов'їна,
ніжний шепіт і зітхання —
моя Україна.

І в очах твоїх, кохана,
міниться і лине
сонцем щастя осіяна
моя Україна.

1939

Він по вугіль прийшов на Донеччину
нашу кохану
і по кров, нашу кров, наших сестер,
батьків, матерів,
наших любих дітей... Я звертаюсь
до вас крізь тумани,
бийте ворога скрізь, щоб і слід його
вітер замів!

Бийте ворога скрізь,
непоборні підземні герої,
у кривавих снігах, на глухих
перехрестях доріг!
Гляньте, сонце уже засіяло
на радісній зброї,
що на ката зняли ваші руки
в громах світових.

Все вперед і вперед у полків
огняному потоці
йдуть мої земляки там, де рейок
нестримний розбіг,
як тоді, як тоді в вісімнадцятім
бурянім році
на бурхливих полях,
у галях і містах гомінких.

Все на захід ідуть на пожари, громи,
на гармати, на гармати,
на гармати й штики, щоб ночам
не було вороття.
Слава їм у віках! Іменам їх
над світом сіяти,
земляків, що несуть у огонь
неповторне життя!

Світять зорі Кремля в їх орлині
розширені очі
і на зброю святу; верби слухають
крок їх твердий,
і з-під криги Дінець їм привіти
гарячі шепоче,
побратимам моїм, що ідуть
на невиданий бій.

Одлунає гроза, блискавиці
погаснуть криваві,
знов сади зацвітуть,
заспівають в садах солов'ї,
і повернетесь ви, як герої,
додому у славі,
дорогі земляки, побратими
і друзі мої!

Там, де попів тепер, де жаліються
в небо руїни,
встануть села ясні, загуркочуть
міста золоті,
буде кращою ще неосяжна
моя Батьківщина,
і не стане вже ніч на її
переможній путі.

Дорогі земляки! Через снігом
завіяні гори
хай це слово летить,
з вами поруч іде у бою,
з вами в лаві лежить, закладає
в патронник патрони,
йде у полі глухим і ваш сон
стереже у гаю.

Стільки хочеться вам передать,
розказать, написати,
щоб у кожному слові відчули ви
брата любов
і щоб слова цього заглушить
не зуміли гармати
на Україні моїй
серед кров'ю залитих дібров.

Хай ця пісня іде з вами в сірій
військовій шинелі,
кароока моя, що зродилась
в безсонних ночах,
пісня серця мого у шахтарській
далекій оселі,
у міста над Дінцем,
де покритий розривами шлях.

Хай крилом голубим витре сльози
матусі моєї
і усіх матерів, що сини їх
пішли на огні,
щоб шуміла весна над повитою
щастям землею
в нашій рідній, як день, як зоря,
дорогій стороні.

Друзі любі мої! Діти праці і сонця
орлині,
вас немарно зростив у вітрах
і у зорях Донбас.
Ви, як буря, як меч, і в тилу,
і на фронті єдині,
як і серце моє, що лиш б'ється
любов'ю до вас.

України вишневі сади
перед мене, що ними завжди
марив я у полоні біди,
перед мене... Шумлять перед мене...
Перед мене біленькі хати,
і віконця вузенькі, й цвіти
морем трав, а воно все зелене...

І зелене, і мрійне... Зозуль
долинає кування... Іюль
скоро прийде, кривавий од куль
і веселий, на зміну іюня...

І тоді за Дінець піде помста в огні,
і клинки зацвітуть над ланами ясні,
і матуся моя усміхнеться мені,
моя смугла, далека мамуня...

України вишневі сади,
яворів многошумні ряди...
Проривався крізь смерть я сюди,
як і пісня моя солов'їна...

Коли ж ніч ми протнем у бою,
я навколішки встану в гаю
й поцілую я землю твою,
моє серце, моя Україно!..

1943

МУЛЯР

У тремтінні ранкових огнів,
повний віри, надії й любові,
він іде на прізиви гудків,
із руїни підводить будови.

Добрі очі, привітні такі,
під кашкетом сіяють огнями,
й мов співають цеглини дзвінки
під його золотими руками.

У труді, у щоденнім, яснім,
віддає він Вітчизні всі сили,
і підводиться мур, щоб у нім
очі вікон щасливо синіли.

З кожним рухом у синь-небеса
він росте, забуває утому.
Плями вапна і піт, як роса,
на обличчі його молодому.

І коли пролітає літак
у блакиті стрілою тугою,
він пригадує гуркіт атак,
бомби свист над його головою,

од розривів задушливий дим
там, де віком здавалася хвилина...
Але небо спокійне над ним,—
і ляга на цеглину цеглина.

Так зникають руїни сліди,
чорних вісників злої тривоги,
і зростають будинків ряди,
наче пам'ятники перемоги.

Добрий муляре, щастя ключі
ти здобув, ідучи на багнети.
А таких же, як ти, тисячі,
і співають вам славу поети.

Ти працюєш, ти певний мети,
любиш край свій, і сонце, і квіти.
Я хотів би у пісні, як ти,
золотою струною дзвеніти!

1948

Сонячні панелі, хлопчики в піску,
поміж ними грається дівчинка
в вінку.

Дівчинка в віночку, голос,
як дзвіночок,
світлий і веселий,
ніжний голосочок.

Я проходжу мимо, я дивлюсь на них
і кажу майбутньому у піснях моїх:
«Будь для них, майбутне,

колосом густим,
яблуком у саді стиглим, наливним,
піснею веселою, що щасливить путь
в час, коли з роботи

з поля юнки йдуть,
небом будь безхмарним,

квітами в гаю,
що хвилюють душу молоду мою,
ароматом, кольором, музикою будь
і твого поета в пісні не забудь».

1950

Вода десь точить білий камінь,
кує зозуля у гаю.
Де б я не був, а все ж думками
лечу в Донеччину свою.

Лечу, неначе та лелека,
дивлюся радісно кругом
і шахту згадую далеку,
де працював я юнаком.

Дінця солодкі, ясні води,
посьолка рідного огні
і той садок біля заводу,
де ми гуляли в давні дні.

Де ми любили і зростали
в країні споминів моїх,
у дзвоні вічному металу,
в цехах широких заводських.

Там ще густіш над гаєм дими
і дні садами розцвіли.
Копри із зорями ясними
нові копальні підвели.

Нові гудки пісні заводять,
як знак і щастя, і надій,
де за Дінцем встають заводи
в могутній величі своїй.

Шумлять сади над берегами
в моєї юності краю.
Де б я не був, а все ж думками
лечу в Донеччину свою.

1951

* * *

О, якби-то листя, листя не жовтіло,
о, якби-то серце вічно зеленіло,
не вкривало скроні старості снігами,
щоб на світ дивитись юними очами.

Мрії, мої мрії, лебедині крила,
дай мені, Вітчизно, та для пісні сили,
щоб тебе в цій пісні славить
і любити,
щоб для тебе серцем вічно зеленіти.

1951

Іду полями я, а в глибині, під ними,
у штреків плетиві підземний
дивний світ
зітхає і гримить, і дзвоном
повнить рими,
такий близький мені іще
з хлоп'ячих літ.

І мов летять туди думки мої прозорі,
у мареві згадок сплітаючись у спів,
летять у глибину, де лампочки,
як зорі,
хитаються й пливуть під кроки
шаhtarів.

Донеччино моя, героїв світла мати,
твоїх заводів дим, як прапор, у очах.
Ти з піснею мене, коли гули гармати,
послала, щоб тебе прославив
я в піснях.

Донеччино моя, моя ти батьківщино,
тобі любов моя і всі мої чуття!
Я до твоїх грудей приникнув,
як дитина,
щоб знов набратись сил для пісні
і життя.

Степ донецький, край отецький,
вітру посвист молодецький,
хмари-прапори,
дим заводів, птичі зграї,
і сніги, сніги безкраї,
і копри, копри...

Спить зерно під снігом чистим,
я іду в далеке місто,
кличуть в даль гудки.
Рев моторів над копрами,
літаки летять ключами,
в небі літаки.

Край коханий, рідний змалу,
у цехах пісні металу,
дужий помах рук.
Я іду, а піді мною
од забою до забою
праці перегук.

Втілю я у пісню мрію,
карим зором я лелію

димарів бори.
Степ донецький, край отецький,
вітру посвист молодецький,
і копри, копри...

1952

Не на річці, не на кладці,
не на ниві я.
Йде дівчина на одкатці
чорнобривая.

В сяйві лампочки проходчик
їй всміхається.
І од рук її вагончик
повертається.

Завтра буде в них розмова
біля ганочка.
«Будь здорова, чорноброва
подоляночка!»

Не забуриться вагончик,
не забуриться.
Все, що думає проходчик,
все це збудеться.

Губ усмішка малинова
в серце проситься.
«Будь здорова, чорноброва!» —
штреком котиться.

1952

і шепіт яворів, і дальній дзвін копит,
і окуга озер, степів картини милі,
й на обрії гаї, що серцю шлюють
привіт.

І неба вишина у хмар ажурній піні,
і квітів аромат в байраків тишині,
і у росі світань там хори солов'їні
нагадують мені далекі юні дні.

«Хто розплете тебе, моя ти косо
руса?»
я чую пісню знов, і в'ється
довгий шлях,
я бачу таткові козацькі довгі вуса
й шахтарську лампочку
в натруджених руках.

До мене він схилив обличчя, добре,
миле,
і в серце дивиться крізь одлетілий
час...
О тату, тату мій, якби ти встав
з могили,
ти б не впізнав його,
свій зоряний Донбас!

Уже не кайла дзвін лунає у забої
і коногона свист не протинає тьму
у штреків глибині, що знали ми
з тобою,
коли життя було подібне на тюрму.

Нам силу мускулів машини замінили,
кругом шумить життя,
подібне на весну.
Розкований народ
розправив дужі крила
і світло дня приніс
в копалень глибину.

Нам вільний труд дає усе,
що серце хоче.
Якби ти з нами був, о,
як би ти радів!
І не землянок сум
твої зустріли б очі,
а в майві теплім віт —
котеджі шахтарів.

Мов весняна ріка,
щасливі дні вирують,
блищить, шумить шосе
в проміння сонця грі,

на ньому біг машин, своїх машин,
керують
хазяїни життя —
веселі шахтарі.

На горду радість їх
мені дивитись любо
і слухать шум знамен,
що маком розцвіли.
І все густіш димлять
нових заводів труби,
як знак, що вільні ми,
як ті гірські орли.

Так сяй же, сяй, життя,
як прапор, пурпурово,
як сонце угорі, що не потоне в млі,
щоб передать могло мое од серця
слово
всю велич і красу донецької землі!

1952

Хто може сонце погасить
І землю вибити з орбіти? —
Та нас нікому не спинить,
Ніякій силі в світі!

Злили серця свої в одно
Ми всі, щоб діяти й творити.
Ми — правди світле знамено,
Ми — ери зоряної діти!

І на путі, де нам весна
Уже всміхається квітками,
Нас воля партії єдна
І робить нас богатирами.

Вона веде крізь шум колосся
Нас у новий щасливий вік.
Безсмертя Леніна злилося
З безсмертям партії навек.

1955

* * *

На сонці зріє виноград.
Душа моя, як сад.
І тепло мріє в далині
Азовське море в сні.

І я, як в сні, в твоїм меду,
блакитна сторона!
Блукає осінь у саду,
в душі моїй весна.

А море міниться в огнях,
хвилюється трава.
Співа у небі дальній птах,
душа моя співа.

Співа про тебе, про любов,
що у душі моїй.
І набігає знов і знов
до ніг моїх прибіій.

1955

Розсипає сонце щедрою рукою
золотаві квіти в тихому гаю.
Лютиків лелітки шепчуть між собою
під ласкавим небом про любов мою.

І так ніжно, ніжно вітер їх торкає,
як проміння сонця, і цілує їх.
І відбилось небо, радісне й безкрас,
синім морем щастя у очах твоїх.

Я люблю очей цих чарівні глибини,
в їх безодні милій потопаю я.
Очі, мої очі! В них злились в єдине
лютики, і сонце, і любов моя.

1956

Коли потяг у даль загуркоче,
пригадаються знову мені
дзвін гітари у місячні ночі,
поцілунки й жоржини сумні...

Шум акацій... Посьолок і гони...
Ми на гору йдемо через гать...
А внизу пролітають вагони,
і колеса у тьмі цокотять...

Той садок, і закохані зорі,
і огні з-під опущених вій,
од проміння і тіней узорі
на дорозі й на шалі твоїй...

Твої губи — розтулена рана...
Ми хотіли й не знали — чого...
Од кохання, безвольна і п'яна,
ти тулилась до серця мого...

Ой ви, ночі Донеччини сині,
і розлука, і сльози вночі...

Як у небі ключі журавлині,
одинокі й печальні ключі...

Пам'ятаю: тривожні оселі,
темні вежі на фоні заграва...
Там з тобою у сірій шинелі
біля верб я востаннє стояв.

Я казав, що вернусь безумовно,
хоч і ворог — на нашій путі...
Патронташ мій патронами повний,
тихі очі твої золоті...

Дні пройшли... Одлетіла тривога...
Лиш любов, як у серці багнет...
Ти давно вже дружина другого,
я ж — відомий український поет.

Наче сон... Я прийшов із туману...
і промінням своїм засіяв...
Та на тебе, чужу і кохану,
я б і славу свою проміняв.

Я б забув і образу, і сльози...
Тільки б знову іти через гать,
тільки б слухать твій голос—і коси,
твої коси сумні цілувать...

Ночі ті, та гітара й жоржини,
може, сняться тепер і тобі...
Сині очі в моєї дружини,
а у тебе були голубі.

1927—1957

Нехай пісні гудок мені заводить
і в серце лине гомін заводський!..
Я молодий любов'ю до народу,
я юністю Вітчизни молодий.

В своїм краю я наче у саду,
день золотить масну ріллю од плуга...
І скрізь я свій, куди я не піду,
і скрізь знайду я щирий усміх друга.

Колони йдуть, шумить знамен прибій,
і наша пісня над віками лине...
А десь у тьмі конає світ старий,
де, наче вовк, людина для людини.

Мені, як частці рідної природи,
так гарно жити на землі своїй!
Я молодий любов'ю до народу,
я юністю Вітчизни молодий.

1957

Де свист коногона замовк назавжди,
з Дінця напилася веселка води,
де бич обпікав голі спини вогнем,
розкований труд став землі владарем,

землі, що ми кров'ю колись полили,
де в бурях і грозах до сонця

ми йшли.

Ішов там із ночі за сонцем і я...

О земле донецька, кохана моя!

Леліяла ти мою душу малу,
купав я в тобі босі ноги в пилу
і вийшов крізь бурі на радісний

шлях,

щоб славить тебе, моя земле,

в піснях.

1957

* * *

Дим над копрами в далі лине,
блукають галки по стерні.
Моя донецька батьківщино,
як часто снишся ти мені.

Як часто в споминів тумані
до тебе лине твій боян
тут, над Дніпром, де на майдані
у бронзі вічності Богдан.

Ще раз прийми привіт од сина
за те, що ти моя весна,
моя донецька батьківщино,
пісень шахтарських сторона.

1957

Гори крейдяні, шахти, зоря,
верби в задумі, сяйва моря...
півень крилами за тином десь б'є...
Бродить дитинство смугляве моє.

Там на горі паровозні гудки,
листя, відбите в свічаді ріки...
Ледве в забої каганчик сія,
вугіль довбає юність моя.

Як же забуть ту Червону зиму,
гори донецькі в огні і грому!?
Залпи криваві з крейдяних висот,
вигуки ночі: «За бідний народ!»

Роки промчали... Де юності час?
Як ти змінився, мій рідний Донбас!
Як ви змінились, і місто й село!
Деннеє сяйво у шахти прийшло.

Деннеє сяйво, як сонце вгорі,
а на землі димарі, димарі...
І під землею, як моря прибій,
гомін комбайнів лунає стальний.

Гори крейдяні в промінні зорі,
власні машини ведуть шахтарі
там, де без краю дроти простяглись...
Ні, не такий ти, Донбас, як колись.

Скрізь, де не гляну, куди не піду,
люди веселі, мов квіти в саду.
Щастя народнее молотом б'є
там, де блукало дитинство моє.

1957

РОЗДУЛИ МИ ГОРНО

Роздули ми горно, ще нерухоме вчора,
й ковадла зорний спів

до праці дзвінко зве.

Конає світ старий,

де осінь жовтозора

на золотих човнах до заходу пливе.

Заводе, тату мій! Мов блудний син,

до тебе

вернувся знову я

з благанням на вустах.

Не піде до теплиць

під кучерявим небом

мандрівник молодий,

закоханий в жита.

Де з чорним золотом

і крейдою вагони,

веселі шахтарі на зміну

швидко йдуть,

між ними гомонять татари та чолдони

і стелять по стерні тайги

тривожний дух...

* * *

Любить свій край —
це для народу жити,
боротися за юне, за нове.
Любить свій край —
це значить все любити,
у чім його святе ім'я живе.

1957

* * *

Той, хто зерно в плодючу землю сіє,
пшеницю косить, садить дерева,
той на плечі планету підійма
й несе в майбутнє, сповнене надії...

І брат його, що творить все навколо,
що варить сталь і вдень і уночі,
тримає Землю на другім плечі,
щоб сад життя не облітав ніколи.

І славлять їх незмірену могуть
мої пісні, як чайки білокрилі,
і шлях, яким вони до щастя йдуть,
з якого їх ніхто вже збить не в силі.

І не затопить їх чудесний дім
ворожа тьма, од люті ошаліла,
бо світить сонце непогасне їм,
що партія у Жовтні засвітила.

1957

* * *

За те, що пройшли ми крізь бурі,
за край свій коханий в бою,
як радісне сонце в лазурі,
ми партію любим своєю.

Хай сяйво у очі нам бризка
з будов, що у ріднім краю!
За те, що майбутнє так близько,
ми партію любим своєю.

1957

Огонь клинків, гармат грозові гули,
над ворогом скривавлений багнет...
Не раз, не два дивлюсь я у минуле,
щоб глянути ясніше уперед.

Не раз, не два мене чуття могутнє
вело складать про дні минулі спів,
щоб був яснішим рух наш
у майбутнє,
що вироста з минулих наших днів.

Не марно йшли ми з тьми на бій
за щастя,
що сяяло нам сонцем з вишини.
Тому й люблю я наші дні сучасні,
що вирости з минулого вони.

Хіба забудь мені далекі рудні,
де осипались зорі на сади!..
Минуле, сучасне і майбутнє
в моїй душі єдині назавжди.

1957

* * *

Зникло темне і вороже
в грізнім клетоті заграв.
Оцінити щастя може
тільки той, хто горе знав.

Ти для мене щастя рожа,
весняний душі розмай.
Тільки той любити може,
хто кохає рідний край.

Гей, дзвени про щастя, ліра,
линьте, думи молоді!
І любов, як дружба щира,
пізнаються у біді.

Добре знаю я тепер це.
Небо з піснею злилось...
Тільки те не зрадить серце,
що любити поклялось.

1957

Під гул панцирних поїздів
лунав мій спів.
Тих днів і ту громову путь
хіба забудь!

І ту землянку — той мій дім,
віконце з каганцем...
Там десь за димом заводським
Лисиче над Дінцем...

Лисиче й шахти на горі,
трава в сльозах зорі...
Як пісню й серце окриля
донецькая земля!

І хай пройшло вже сорок літ,
і наші дні, як цвіт,
та холод огнений штика
ще відчува рука.

Далеке гавкання собак,
і лави на снігу,
де щастя в вихорі атак
ми брали на бігу...

З вікна на мене хтось зорив
з заплаканим лицем...
О гул панцирних поїздів,
Лисиче над Дінцем!..

1957

Верб шепоче листя
в голубім краю...
Знову, як колись, я
над Дінцем стою.

Юнь моя крилата,
де твої пишній цвіт?
Страшно як багато
пролетіло літ!

День протяг долоні
в небо молоде...
В гуркоті і дзвоні
Комунізм іде.

Все, що бачать очі,
вже не зна біди.
Молоти гуркочуть,
дзвонять поїзди...

Зеленіють балки,
де шипшинний цвіт.
І ніяк не жалко
тих прожитих літ.

Ні, краси такої
не зустрійте ніде.
З даліни близької
молодість іде...

1959

Давно, давно замовкнув гул гармат,
і там, де гай шумів дерев листками,
вже за Дінцем хімічний комбінат
привіти шле Лисичому гудками...

Там день новий, Комуни день іде,
як гук пісень на колективній ниві...
Там повне сонця місто молоде
вже підвело квартали гомінливі.

Нові надії, щастя і любов,
нові і ще не вичерпані сили...
Там, де колись я з дівчиною йшов,
вже дерева навіки одшуміли...

Та я вітаю всім своїм єством
все те, що з бурі вийшло так
прекрасно
і творить день невиданий кругом,
що у віках майбутнього не згасне.

Там не втихає гомін заводський,
і розцвітає щастя робітниче,
де Третій Роті, юності моїй,
кварталів руку подало Лисиче.

1959

Скоро вечір зніме дня утому,
засмутилась над Дніпром блакить...
Я іду у парку золотому,
і прощально листя шелестить:

що для них не вернеться вже літо,
а як вернеться, то не для них...
І пишатись іншим листям віти
будуть після днів весни п'янкних.

І кажу листочкам я журливим:
— Годі, годі вже сумних розмов!
Ви не марно деревам шумливим
віддали свою зелену кров.

Прийде час, промчить зима шалена,
і, любов'ю вашою жива,
ваша кров дасть листячко зелене,
що одягне знову дерева.

До хмарок далеких, легкокрилих
будуть слать привіт вони в блакить.
Ваша кров шумітиме і в жилах,—
значить, знову будете ви жить.

В тихім парку синьо і сумирно,
ніби чуть хвилин прозорий літ...
І листочки падають покірно,
одриваючись од рідних віт.

Тишина, і спокій, і утома...
З думою про щастя світлі дні
я іду у парку золотому,
що зеленим стане навесні.

Знаю я, моє не згасне ім'я
на прийдешній сонячній путі,—
кров свою віддав пісням моїм я,
що мене продовжать у житті.

1959

І куль жагучий свист,
і вигуки «вперед!»,
і музику очей, що довго снів я ними,
і в місячнім огні
скривавлений багнет
я знову пригадав, як сон
неповторимий.

Над шахтами пливе вітальний
тихий клекіт
далеких журавлів...
На північ їхня путь...
А хвилі все шумлять про дні мої
далекі,
що тільки піснею я можу повернуть.

1963

* * *

Надходить вечір... Тіні на землі
стають все довші. Наче на екрані,
пливуть хмарин багряні кораблі
у голубому неба океані.

Усе кругом, як неповторний спів...
Лапаті клени шепчуться, мов друзі,
і затихає гомін тракторів,
де трави довгі полягли у лузі.

На літо повернула вже весна.
Дрімає сад, і гостро пахне м'ята...
Земля моя готується до сна,
але я довго ще не буду спати.

На білому папері знов і знов
дзвенітиме судьба пісень крилата,
щоб до Вітчизни передать любов
в словах моїх, що серце буде ткати.

1959

* * *

На біле плаття вишня ронить квіти...
Ти знов така, як юною була.
Мою любов ніщо не може вбити,—
вона безсмертя в пісні здобула.

Хай час в простори зорянії лине,
і за блакиттю знов встає блакить,—
святі слова «кохана»
й «Батьківщина»
у нашім серці будуть вічно жить.

1959

З М І С Т

- 5 О, не даремно!..
7 Червона зима
16 «Сняться мені ешелони і далі...»
18 «Так ніхто не кохав...»
20 Траурний марш
23 «Падають сніжинки лагідно
і млисто...»
25 Комсомолец
27 Мати
29 Марія
31 Знов село...
35 «Вже димаріє дальня даль...»
36 «Тихо. В повітрі ні руху...»
37 Україна
38 Лист до земляків
46 «України вишневі сади...»
48 Муляр
50 «Опадав черемхи цвіт...»
52 «Сонячні панелі, хлопчики
в піску...»
53 «Вода десь точить білий камінь...»
55 «О, якби-то листя. листя не
жовтіло...»
56 Донеччино моя!
58 «Степ донецький, край отець-
кий...»
60 «Не на річці, не на кладці...»
61 «Як передать, Донбас, твою красу
і силу...»
65 «Хто може сонце погасить...»
66 «На сонці зріє виноград...»

- 67 «Розсипас сонце щедрою рукою...»
68 «Коли потяг у даль загуркоче...»
71 «Нехай пісні гудок мені заводить...»
72 «Де свист коногона замовк назавжди...»
73 «Дим над копрами в далі лине...»
74 «Гори крейдяні, шахти, зоря...»
76 Роздули ми горно
78 «Любить свій край...»
79 «Той, хто зерно в плодючу землю сіє...»
80 «За те, що пройшли ми крізь бурі...»
81 «Огонь клинків, гармат грозіві гули...»
82 «Зникло темне і вороже...»
83 «Під гул панцирних поїздів...»
85 «Верб шепоче листя...»
87 «Давно, давно замовкнув гул гармат...»
88 «Скоро вечір зніме дня утому...»
90 «Розтанули сніги, як білий сон зимовий...»
92 «Надходить вечір... Тіні на землі...»
93 «На біле плаття вишня ронить квіти...»

**Владимир
Николаевич
Сосюра**
МОЯ ДОНЕТЧИНА

Стихи

г. Донецк, издательство «Донбас»
(на украинском языке)

Зав. редакцією

М. О. Гревцов

Редактор

Г. Ф. Кривда

Художник

О. І. Глуценко

Художній редактор

О. Д. Арламов

Технічний редактор

А. А. Тимошевська

Коректор

Т. П. Соленкова

ІБ № 442

Здано до набору 06.12.77. Підписано до друку 06.04.78. БП 17240. Формат 60×90/64. Папір друк. № 1. Гарнітура шрифту звичайна нова. Друк високий. Умовн. друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. 2,338. Замовл. № 8—13. Тираж 20 000 прим.
Ціна 55 к.

Видавництво «Донбас». 340002, Донецьк,
пр. Богдана Хмельницького, 102.

Книжкова фабрика «Жовтень» республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига» Держкомвидаву УРСР, Київ, Артема, 23а.

555637

